

בפתח הגיליון נסקור בקצרה את המאמרים הרואים בו אור:

מאמרו של הרב אהרן ליכטנשטיין, הפותח את הגיליון, דן בהרחבה בגישה הלמדנית השואפת למצות בסוגיות התלמוד את ההיבטים המושגיים של ההלכות הבאות בה. המאמר דן באותם יעדים לימודיים, שהם עיקרה של השיטה כפי שפותחה בידי ר' חיים מבריסק ותלמידיו. הרב עומד, בין השאר, גם על הביקורות שהועלו כנגדה מצדדים שונים, ומגיב לביקורות אלו. לבסוף דן המחבר – בזהירות – בשאלת הערכת מקומה של השיטה בעולם התורה בעתיד. מאמר זה מצטרף לשורת מאמרים שהתפרסמו בשנים האחרונות בנושאים, העוסקים בשאלות מתודולוגיות על אודות דרכי לימוד גמרא בדורות האחרונים.

שאלת יחסי הלכה ואגדה בספרות חז"ל בכלל, ומקומה של האגדה במשנה בפרט הן מן השאלות הנידונות בשנים האחרונות. מאמרו של דוד סבתו בוחן כמה דוגמות של קטעי אגדה הבאים בסופן של חטיבות הלכתיות, והוא עומד על הקשרים הספרותיים והמהותיים שבין האגדה לבין ענייני ההלכה שלפניה.

מאמרו של אברהם וולפיש מנתח את הסיפור הנודע על אודות רבן גמליאל ור' יהושע במשנת ראש השנה ובו האמירה הנוקבת "גזור אני עליך שתבוא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום שחל יום הכיפורים להיות בחשבונך". המאמר מציין את הקשיים והחספוסים שבמשנה זו, ומתוך קריאה צמודה ומדוקדקת מציג דרך להתמודד עם קשיים אלה ולהבין את המסרים של הסיפור. וולפיש מציג את קריאתו הספרותית-הדרמטית של הסיפור כחלופה לקריאות 'חברתיות-פוליטיות' של הסיפור שהוצעו לאחרונה.

רות אלסטר עוסקת בדמותו של עם הארץ בספרות חז"ל. לאור בחינת ההלכות הקשורות לעם הארץ בענייני מעשרות, מעלה אלסטר דמות מורכבת של עם הארץ. אדם מסוג זה מקפיד על 'חמורה אך לא על קלה', בתחומים הלכתיים מסוימים הוא נאמן, הוא אינו בהכרח 'בור', והעוינות כלפיו לא הייתה גדולה כפי המצטייר בכמה מן המקורות. רונית שושני עוסקת בגיבושם הספרותי של שני קובצי הלכות הבאים במשנה ובתוספתא בענייני הצלת כתבי קודש בשבת. שושני מתארת את תהליכי ההיווצרות של קבצים אלה, ומבליטה את תהליכי העריכה שהתרחשו בתוספתא. שושני מציעה השערה כיצד נוצר המבנה הסימטרי בקובץ ההלכות שבתוספתא, ומראה כי השינויים ביחס לקובץ של המשנה נעשו על ידי עורך התוספתא במכוון.

מאמרו של אריה אולמן עוסק בשדה הסמנטי של מידות האורך הגדולות, הבינוניות והקטנות בתנ"ך ובספרות חז"ל. אולמן עומד על המשמעות התרבותיות של השינויים בחלק מן המידות, ועל המשמעות של שאילת המידות מתרבויות שכנות.

מאמרם של יעל ושמואל שמעוני, עוסק בהלכה "המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו – מחול" ובקשיים ההלכתיים העולים ממנה, וכן במשמעות המעשית והכלכלית של פסיקה שכזו. לדעת המחברים הלכה זו יוצרת איזון בין האינטרסים המנוגדים של המלווה, הלווה וקונה שטר החוב.

מאמרו של נחמן לוי מנתח את הסיפור המצוי בכמה מקורות בדבר פגישתו של הקיסר אדריינוס עם זקן הנוטע עץ. לוי עומד על הקשרו של הסיפור במדרשים, והוא מדגיש משחקי מילים המבליטים את הניגוד של הקיסר היוצא למלחמה ולהרס לבין הזקן העמל בנטיעה ובבניין.

מאמרו של דרור פיקסלר עוסק בסוגי הדיו וחומרי הכתיבה בדברי הרמב"ם. פיקסלר עומד על שינויים שחלו בדעת הרמב"ם, וכן על הבהרות שהוסיף בתקופות מאוחרות לדברים שכתב בתקופות קדומות יותר.

מאמרו של מרדכי מאיר עוסק בפסיקת ההלכה בפירושו של ר' עובדיה מברטנורא למשנה. במאמר נבחנות גם כמה מן הקביעות שנאמרו במשך הדורות על פסיקה זו. בין השאר נבחנות פסיקות ההלכה הבאות בלשון חיובית או שלילית, לצד פסיקות שלכאורה אין צורך בהן; וכן מקומות שבהם חסרה הכרעה הלכתית על אף שהיא מתבקשת.

המערכת